

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“1st INTERNATIONAL TUTANKHAMUN GEM
CONFERENCE: MOVING & DISPLAYING”
(Каїр, 10–14 травня 2015 року)**

10–14 травня 2015 року за сприяння Міністерства старожитностей Арабської республіки Єгипет (*ARE Ministry of Antiquities*) відбулася міжнародна конференція “Перша конференція по Тутанхамону: переміщення та демонстрація” (*1st International Tutankhamun GEM Conference: Moving & Displaying*). Головним організатором заходу став створений у 2008 році Великий Єгипетський музей (*Grand Egyptian Museum*, далі: GEM). У заході взяло участь понад 50 науковців, 35 з яких виголосили доповіді.

Наразі експозиційні приміщення GEM, розташовані поблизу пірамід Гізи, ще перебувають на стадії будівництва, яке триватиме до 2018 року, коли GEM стане головним місцем експонування колекції знахідок із всесвітньовідомої гробниці Тутанхамона (KV 62), відкритої в 1921 р. Г. Картером у Долині царів (Західні Фіви). Сюди буде переведено близько 70 % артефактів, у тому числі золота маска, саркофаги та ювелірні прикраси. Причин, чому Міністерство старожитностей вдалося до розбудови нового музею, чимало. Славетний Єгипетський музей, розташований у центрі Каїра, на площі Тахрір, було спроектовано ще в XIX столітті, а відкрито в 1902 році.

Відтак з тих часів кількість археологічних знахідок, що надходили до його фондів, почала перевищувати можливості експозиційної бази (понад 120 000 одиниць зберігання). До того ж розташування музею в центрі мегаполіса дещо ускладнює туристичну логістику. Й не виключено, що керівництво міністерства врахувало ситуацію, яка виникла навколо музею, на площі Тахрір, під час революційних подій 2011 року. Натомість GEM розташований поряд із військовою частиною та ретельно охороняється.

До того ж у плани Міністерства старожитностей входить реставрація старої будівлі Єгипетського музею на Тахрірі, який встиг стати своєрідною Меккою для кількох поколінь єгиптологів. Згодом поряд із музеєм планується розбудова нових експозиційних приміщень, замість будівлі готелю, що згорів під час народних протестів “Арабської весни”.

В амбіційних планах Міністерства старожитностей, задля залучення якомога більшої кількості туристів, є також відкриття ще одного музею – Національного музею єгипетської цивілізації (*National Museum of Egyptian Civilization (NMEC)*), який розташований у районі Фустата, поряд з озером Аїн Ель-Сіра. Тут також тривають роботи над інтер’єром, і музей має бути відкритий для відвідувачів у 2018 році.

Кожен із зазначених музеїв, будівництво яких було розпочате ще у 2008 р., в майбутньому матиме власну функцію. GEM покликаний стати “новим домом” колекції Тутанхамона та важливим реставраційним і консерваційним центром, який вже відкритий і функціонує (*GEM Conservation Center*). У Єгипетському музеї на Тахрірі планується зробити значний акцент на експонуванні тимчасових виставок, тоді як Музей єгипетської цивілізації займатиметься освітньо-просвітницькою діяльністю.

Варто підкреслити, що, аби спростити доступ відвідувачів до новостворених музеїв (GEM і NMEG), до початку їхньої роботи навіть заплановане відкриття нових станцій метрополітену. Вказані приклади демонструють усю серйозність намірів сучасного уряду Єгипту щодо розвитку туристичної галузі в найближчі роки.

Отже, головним завданням “Першої конференції по Тутанхамону” стало залучення міжнародної команди фахівців задля того, аби отримати поради та провести дискусію щодо експонування колекції Тутанхамона в нових галереях GEM як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Це завдання знайшло відображення і в назві форуму: “Переміщення та демонстрація” (“*Moving & Displaying*”).

Робота конференції тривала п’ять днів, причому організатори намагалися провести її у різних закладах. Урочисте відкриття конференції відбулося 10 травня в Національному музеї єгипетської цивілізації (NMEG), на ньому виступили міністр старожитностей проф. М. Ель-Даматі (*M. El-Damaty*) і проф. Ф. Хайкаль (*F. Haikal*), президент конференції. Серед доповідей першого дня роботи найбільшу зацікавленість викликали ключові лекції: директора GEM Т. Тавфіка (*T. Tawfik*) “Нова концепція демонстрації речей з гробниці Тутанхамона”, в якій він виклав своє бачення майбутньої експозиції, та проф. Я. Малека (*J. Malek*) “Сучасний стан публікації гробниці Тутанхамона: причини цього та куди рухатися далі”, в якій було проаналізовано стан і перспективи повного та новітнього видання поховального комплексу Тутанхамона.

У другій половині дня були виголошені доповіді: К. Прайса (*C. Price*) – “Наскільки типовим є Тутанхамон? Відтворення (на перший погляд) унікальної гробничної групи”; М. Абд Ель-Рахмана (*M. Abd El-Rahman*), М. М. Озмана (*M. M. Othman*) і Е. Камалія (*E. Kamal*) – “Зміст у контексті: пропозиція щодо нового експонування колекції Тутанхамона у Великому Єгипетському музеї”; Дж. Вогельсанг-Иствуда (*G. Vogelsang-Eastwood*) – “Гардероб Тутанхамона”.

Конференційна програма 11 травня також пройшла в приміщенні Національного музею єгипетської цивілізації і була присвячена різноманітним проблемам транспортування та консервації речей із гробниці Тутанхамона. У першій половині дня були виголошені такі доповіді: Т. Яссера та А. Ель-Хуссейна (*Th. Yasser, A. El-Husseini*) – “Вивчення демонтажу, пакування та транспортування золотих саркофагів Тутанхамона: Історичне, технічне та графічне дослідження в програмі 3DMax”; Ш. Хідакі, К. Суеморі, Й. Масади, Х. Токуди, Е. Зідана (*Sh. Hidaka, K. Suemori, Y. Masada, H. Tokuda, E. Zidan*) – “Транспортування колекції до Великого Єгипетського музею – нового дому колекції Тутанхамона”; Е. Зідана, Х. Рьоміча, Г. Махгуба (*E. Zidan, H. Roemich, G. Mahgoub*) – “Дослідження ступеня ризику умов навколишнього середовища, колекція Тутанхамона в Єгипетському музеї в Каїрі”; Е. Зідан, М. Абд Ель-Рахман, Б. Гехад та ін. (*E. Zidan, M. Abd El-Rahman, B. Gehad et al*) – “Інтерпретація четвертого (внутрішнього) саркофага царя Тутанхамона з використанням цифрової рентгенографії”; Е. Абд Ель-Слаам, Е. Зідан, М. Абд Ель-Рахман (*E. Abd El-Slaam, E. Zidan, M. Abd El-Rahman*) – “Інтеграційний підхід до оцінювання четвертого (внутрішнього) саркофага царя Тутанхамона: візуальне залучення інформації з джерела”.

Виступи другої половини робочого дня 11 травня конференції продовжили тему технічних проблем перевезення та консервації колекції Тутанхамона. Були прочитані такі доповіді: К. Екмана (*Chr. Eckman*) – “Консервація колекції Тутанхамона”; Х. Камалія (*H. Kamal*) – “Консервація саркофагів Тутанхамона для транспортування”; М. Ішії, К. Ямаучі, М. М. Озмана (*M. Ishii, K. Yamauchi, M. M. Othman*) – “Консервація текстильних виробів Тутанхамона: вступ до навчального курсу JICA та огляд консервації давньоєгипетського текстилю”; Н. Ель Дін Моршеда, А. Вельдмейєра (*N. El Deen Morshed, A. Veldmeijer*) – “Процедура консервації та реконструкції

сандалій Тутанхамона в Консерваційному центрі GEM”; М. М. Озмана (*M. M. Othman*) – “Археометричне дослідження стріл Тутанхамона”.

Робота третього робочого дня конференції 12 травня проходила в Єгипетському музеї, і його перша половина була присвячена візиту та дискусії навколо колекції Тутанхамона, розташованої на другому поверсі музею. Провідні європейські та єгипетські фахівці обговорили як найліпші способи транспортування речей, так і проблеми концепції їхнього експонування на новому місці. Дискусія з цього приводу тривала три години.

У другій половині дня в конференційному залі музею були заслухані три доповіді: Е. Ельсаїда (*E. Elsaeed*) – “Перехід від реалізму до ідеалізму в епоху Тутанхамона на прикладі скульптури” (арабською мовою); М. О. Тарасенка, співробітника Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського і єдиного представника Східної Європи на цій конференції, – «Підголівник Тутанхамона Cairo J. E. 62020: семантика в контексті сцен з “подвійними левами” Нового царства»; М. Р. Гуаш-Жане (*M. R. Guasch-Jané*) – “Вина Тутанхамона: аналітичне та символічне дослідження”.

Робота четвертого дня конференції, 13 травня, проходила в місці, куди в найближчому майбутньому буде переведена колекція Тутанхамона, – Великому Єгипетському музеї. Спочатку учасники конференції дістали можливість відвідати Консерваційний центр GEM (*Concervation Center*), який наразі вже повністю функціонує та отримав частину пам’ятників з фондів Єгипетського музею. Центр являє собою потужний комплекс, що складається з низки лабораторій з найсучаснішим обладнанням і просторими приміщеннями, та великих залів фондосховищ. Варто підкреслити, що всі лабораторії є вузькоспеціалізованими (органічні матеріали, камінь, дерево, текстиль тощо). Також зазначимо, що в рамках роботи GEM постало завдання створення нової системи повної уніфікованої каталогізації речового фонду Єгипетського музею, що має змінити існуючу систему інвентарних номерів (*‘CG’, ‘J.E.’ ‘S.R.’*).

Ознайомлення з Консерваційним центром GEM тривало понад три години, після чого робота конференції була продовжена в конференц-залі. У цей день були виголошені такі доповіді секції “Дослідження”: Ст. Квюрка (*St. Quirke*) – “Неповний комплект? Щодо образів охоронців у похованні Тутанхамона”; Н. Каваї (*N. Kawai*) – “Нефернеферуатон у світлі об’єктів з гробниці Тутанхамона”; А. Вельдмейєра (*A. Veldmeijer*) – “Крокуючи крізь час: сандалі та взуття”; Н. Брауна (*N. Brown*) – “Контекст тростин та посохів Тутанхамона протягом XVIII династії: попередній аналіз”; А. Вельдмейєра та С. Ікрам (*A. Veldmeijer, S. Ikram*) – “Посохи для ходьби з гробниці Тутанхамона”.

По завершенню робочої частини і дискусії учасники конференції дістали можливість відвідати будівельний майданчик, де зусиллями міжнародної команди триває будівництво музейних корпусів GEM.

Останній робочий день конференції пройшов у “Кімнаті Ахмеда Баші Камалія” в Міністерстві старожитностей (Замалек). Секція цього дня мала назву “Тутманія” та була присвячена сучасним рецепціям навколо особи Тутанхамона та старожитностей з його гробниці. Виголошено такі доповіді: Кр. Наутона (*Chr. Naunton*) – “Народний фараон”; дві доповіді В. Веттенгеля (*W. Wettengel*) – “Тутанхамон – його гробниця та його скарби. Новий спосіб презентації об’єктів Тутанхамона” та “Настінний розпис гробниці Тутанхамона”; А. Леговські (*A. Legowski*) – «“Ці жалюгідні виставки реплік”. Можливості та проблеми вивчення Тутанхамона за репліками». Зазначимо, що доповіді В. Веттенгеля та А. Леговські були присвячені досвіду експозиції створеної в Німеччині виставки точних копій гробниці і речей Тутанхамона, що вже кілька років надзвичайно вдало проходить у Європі та за її межами.

Завершили роботу конференції підсумовуючі доповіді директора GEM Т. Тавфіка, міністра старожитностей проф. М. Ель-Даматі (*M. El-Damaty*) та президента

конференції проф. Ф. Хайкаль (*F. Haikal*), в яких були відзначені результати роботи конференції і заявлено, що за матеріалами виголошених доповідей Міністерство старожитностей видасть збірник наукових праць. З урахуванням вдалого проведення та гарних результатів першої конференції Організаційний комітет наголосив, що наступна, “Друга конференція по Тутанхамону” буде проведена в Каїрі вже у травні 2016 року. Ввечері цього ж дня учасники конференції були запрошені на урочисте відкриття в Єгипетському музеї тимчасової виставки “Один бог – три релігії. Релігійна толерантність на Нілі”, присвяченої середньовічним релігійним пам’ятникам християнства, іудаїзму та ісламу в Єгипті, на якій експонуються унікальні зразки сакрального мистецтва з низки музеїв Каїра та Александрії.

М. О. Тарасенко